ÖSTERBOTTENS TINGSRÄTT
Korsholmsesplanaden 43
65100 Vasa

UTLÅTANDE TILL LAGUTSKOTTET
inför hörandet 8.3.2017 angående RP 270/2016 (domstolslagen - tingsrättsreformen).

ALLMÄNT

Det föreliggande förslaget utgör en korrigering av det som lämnades på hälft vid reformen 2010. Jämfört med tjänstemannaberedningen går man inte nu heller hela vägen, men de största bristerna åtgärdas.

Österbottens tingsrätt understöder i det stora hela förslaget gällande ändringarna i Österbotten. Vår uppfattning är, att också den tvåspråkiga servicen i området stärks i och med att Vasas position stärks. De specialmål, som föreslås centraliseras till andra tingsrätter är sådana, där antalet ärenden är litet (sjörättsmål, militärmål och grupptalan).

SPECIALÄRENDENA

Koncentreringen av insolvensärendena (utsökningsärenden och företagssaneringar) till Österbottens tingsrätt kan motiveras med både språkargument och hovrättsnärheten. Om dessa ärenden skall skötas av en tingsrätt per hovrättskrets finns inga andra alternativ inom Vasa hovrätts domkrets. Inom dessa ärendegrupper finns också effektivitetsfördelar att hämta på sikt. En viss oro föreligger ändå beträffande tillräckligheten i resurseringen för de utökade arbetsinsatserna. Enligt föreliggande statistikuppgifter skulle antalet företagssaneringar fördubblas och utsökningsärendena tredubblas. Vi har redan effektiverat detta arbete vid tingsrätten via en avdelningsspecialisering, där juridiken och arbetsrutinerna inarbetats. Vi anser det motiverat att i detta skede lämna jorddomstolarna utanför reformen, då detta kräver ytterligare utredningar.

SPRÅKFRÅGAN

Då enheter förstoras och ärendegrupper koncentreras är det oundvikligt, att minoritetsspråk hamnar i kläm. De största problemen när det gäller svenskans ställning uppkommer i södra finland, exempelvis genom indragande av kanslierna i Ekenäs och Borgå. En annan sak (som inte hör till detta paket) är de summariska fordringsmålens föreslagna koncentrering till Egentliga Tavastlands tingsrätt, i stället för till Egentliga Finlands tingsrätt.

Antalet svenskspråkiga domartjänster bibehålls enligt förslaget i södra Finland, d.v.s. 15 tjänster. Situationen är inte lika klar i Österbotten, där man nu har två svenskspråkiga tjänster i Mellersta Österbottens tingsrätt och åtta finskspråkiga i Österbottens tingsrätt. Av dessa två bildas en ny enhet, för vilken föreslås sammanlagt 8 svenskspråkiga domartjänster. Språkmajoritetsbytet gör att det inte direkt går att jämföra nuvarande system med det föreslagna.

Österbottens tingsrätt (+ nuvarande Mellersta Österbottens tingsrätt)

Bytet av majoritetsspråk vid Österbottens tingsrätt bör inte utgöra någon förlust för den svenskspråkiga servicen*, förutsatt att vid tingsrätten fastställs ett tillräckligt antal tingsdomartjänster och domstolspraktikantplatser.*

Av olika orsaker är andelen ärenden vars handläggningsspråk är minoritetsspråket alltid betydligt mindre än språkminoritetens andel av befolkningsunderlaget i domkretsen. Det är ändå skäl att utgå ifrån den senare andelen då man fastställer antalet språkdomartjänster (i detta fall svenska). Av befolkningen inom den föreslagna Österbottens tingsrätts domkrets kommer 39 % att vara svenskspråkiga. Om domarantalet blir 20 borde den svenska kvoten således vara 8, vilket också föreslås stadgas i statsrådets förordning.

När det gäller tingsnotarierna har vi redan i olika sammanhang påtalat behovet av ett stadgande gällande svenska platser vid Österbottens tingsrätt. Något förslag gällande detta har inte inbegripits i det paket som nu handläggs. Justitieministeriets tjänstemän har utlovat en lösning på detta. Vi anser att lagpaketet inte kan godkännas utan att detta problem samtidigt löses. Vårt förslag har varit, att lagen om domstolspraktik ändras så, att i lagen intas en bestämmels om att vid Österbottens tingsrätt finns 3 platser, för vilka de språkkrav gäller, som stipuleras i 10 kap 10 § domstolslagen.

Att stifta en lag med uttryckligt omnämnande av en specifik domstol väcker lätt misstankar. I detta fall är tillvägagångssättet motiverat, då antalet domstolspraktikanter nationellt inte är så stort att kvotplatser skulle fungera i alla tvåspråkiga enheter. Dessutom är de svenskspråkiga jurister som söker praktikplats i södra finland, Åland undantaget, sgs alltid helt tvåspråkiga, varvid språkkompetenskravet inte blir en tröskel. Däremot har alla svenskspråkiga jurister, som vuxit upp och studerat i Österbotten inte ännu i detta skede av livet avlagt det stora språkprovet i finska. I dagens läge finns fem platser för dessa, tre i Österbotten och två på Åland.

Det vore på sikt ödesdigert för rekryteringen av svenska jurister till domstolsväsendet i synnerhet i Österbotten om de nuvarande tre platserna här skulle försvinna i samband med denna reform. Risken för att svenskspråkiga jurister i Österbotten lockas till Sverige eller till juristuppgifter inom privata sektorn är uppenbar. Bland dessa finns sannolikt några, som har en stark disposition för domaryrket. Det är alltså inte fråga om att privilegiera enskilda svenska jurister, utan att garantera fortsatt svenskspråkig service på finlands mest tvåspråkiga område och i Finland överlag.

Efter sammanslagningen kommer Österbottens tingsrätt att ha åtminstone 5 helårs praktikantplatser. Av dessa skulle enligt vårt förslag 3 vara svenskspråkiga. Av de svenskspråkiga kunde två vara placerade i Vasa och en i Karleby, varifrån i framtiden också det starkt svenskspråkiga Jakobstadsområdet betjänas. På detta sätt kunde vi även förbättra möjligheterna till framtida tvåspråkig domarrekrytering vid båda kanslierna. Eventuella tilldelade kombinerade platser (6 månader hos oss och 6 månader i hovrätten alternativt förvaltningsdomstolen) skulle inte beröras av detta specialarrangemang. Sådana platser passar bäst i Vasa där de andra instanserna finns och tjänstgöring vid dessa kräver ändå utmärkta kunskaper i finska.

När det gäller sessionsplatserna konstaterar vi, att listan inte upptar vare sig Kristinestad eller Jakobstad. För Kristinestads del har redan i dag de faktiska sammanträdena upphört, av bl.a. arbetarskyddsskäl. I Jakobstad har vi ett relativt nybyggt hus, med utrymmen vars hyreskontrakt utgår först i början av 2026. Då Mellersta Österbottens tingsrätts utrymmen i Karleby inte i dagens läge skulle räcka till för de sessioner som nu hålls i Jakobstad förutsätter vi, att verksamheten tillsvidare fortsätter i Jakobstad. På sikt är det inte ekonomiskt försvarbart, att upprätthålla sessionsplatser i nuvarande utsträckning, bl.a. pga krav på salteknik och säkerhetsarrangemang. Jakobstad befinner sig dessutom på 40 km:s avstånd från Karleby, varför tillgängligheten till rättslig service inte nämnvärt försämras.

När det gäller kanslipersonalens och stämningsmännens språkkunskaper innebär inte majoritetsändringen någon omedelbar skillnad. Regleringen finns i en statsrådsförordning från 2003 (1126/2003). Enligt denna krävs vid en tvåspråkig myndighet goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska eller svenska.

Det är fortfarande lagmannens ansvar att rekrytera personal med beaktande av servicebehoven på vardera språken. Rekryteringsmöjligheterna gällande rättstradenomer bör garanteras via utbildningsmöjligheter på svenska. Det finns en uppenbar risk här, att rekryteringen av svenskspråkig kanslipersonal kan bli svår, men detta gäller igen i första hand södra Finland.

SLUTSATSER

Reformförslaget stärker tingsrättens verksamhetsförutsättningar i Österbotten och Mellersta Österbotten. Den språkliga servicen försämras inte och inte heller tillgängligheten till rättslig service. Personalen behöver inte förflyttas från sina nuvarande arbetsplatser.

Vi stöder således de föreslagna ändringarna, förutsatt att nuvarande antal svenskspråkiga domstolspraktikplatser kan garanteras i Österbotten också i fortsättningen. Vi hemställer till lagutskottet att se till att lagstiftningen kompletteras till denna del, enligt nedanstående förslag eller på på något annat sätt utskottet finner lämpligt.

FÖRSLAG TILL ORDALYDELSE

Ett tillägg (*kursiverat nedan*) till 3 § 3 momentet i lagen om domstolspraktik:

På behörighetsvillkoren för tingsnotarier när det gäller språkkunskaper tillämpas vad som i 10 kap 9 § i domstolslagen föreskrivs om domares behörighetsvillkor. *Vid Österbottens tingsrätt finns tre ettåriga tingsnotarieplatser, vars språkbehörighetsvillkor bestäms enligt 10 kap 10 § 1 mom i domstolslagen.*

Suomeksi:

Käräjänotaarin kielitaitoa koskeviin kelpoisuusvaatimuksiin sovelletaan, mitä tuomioistuinlain 10 luvun 9 §:ssä säädetään tuomarin kelpoisuusvaatimuksista. *Pohjanmaan käräjäoikeudessa on kolme kokovuotista käräjänotaaripaikkaa, jonka kielikelpoisuusvaatimukset määräytyvät tuomioistuinlain 10 luvun 10 §:n 1 momentin mukaisesti.*

Vasa, 7.3.2017

_____

Daniel Allén, ledande lagman